

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію Каплінської Мар'яни Василівни
**„Архітектурно-містобудівні принципи регенерації ринкових площ
історичних міст західного регіону України”,**
представленої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
архітектури по спеціальності 18.00.01 – „Теорія архітектури,
реставрація пам'яток архітектури”

Актуальність теми. Архітектурна спадщина на загал, а спадщина України, мабуть, в ще більшому вимірі, визначаються невідворотними втратами своєї матеріальної субстанції в силу різних деструктивних чинників. Така деструкція, ясна річ, не лише оголює культурний ландшафт суспільства, але й суттєво обмежує можливості наступних поколінь судити про професійні здобутки минулого «де візу», тобто безпосередньо по уцілілим архітектурним пам'яткам різного таксономічного рівня – окремим будівлям та спорудам, архітектурним ансамблям та урбаністичним комплексам.

Безповоротні втрати за останнє століття істотно змінили архітектурний ландшафт вітчизняних міст. І найбільш прикрі втрати, на жаль, пов'язані з таким унікальним явищем в західноукраїнській містобудівній історії як ринкові площі, переважна більшість з яких стали жертвою стихійних, некерованих трансформацій в недалекому минулому. Особливо це відчувається в малих і середніх містах Волині, Галичини, Поділля. Значна частина історичних міст взагалі втратили свої ринкові площі як цілісне архітектурно-урбаністичне утворення. Інша частина характеризується наявністю лише локальних фрагментів, що не мають ознак просторової і композиційної цілісності. І лише окремі ринкові площі з певними застереженнями можна вважати такими, що відповідають своєму історико-культурному статусу. Однак, на превеликий жаль, повноцінна розробка методологічного і методичного підґрунтя стосовно цієї проблематики все ще залишається в стадії концептуального розвитку, до того ж носить, як правило, безсистемний, не координований характер.

Саме тому спроба авторки даного дисертаційного дослідження визначити передумови та запропонувати власні принципи регенерації ринкових площ в західноукраїнських містах виглядає цілком обґрунтованою, потрібною і відтак безумовно *актуальною*.

Змістовна структура дисертаційного дослідження в цілому логічно підпорядкована поставленій меті – з'ясувати передумови та розробити принципи регенерації ринкових площ в західноукраїнських містах, визначити головні засади такої діяльності.

Перший розділ *«Стан дослідженості ринкових площ та проблем регенерації історичних міст західного регіону України»* (с.9-39) містить узагальнюючі оцінки попереднього дослідницького досвіду стосовно цієї теми, що сформувався протягом попереднього часу за участі вітчизняних та зарубіжних дослідників. Окремо виділено параграф щодо нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Другий розділ *«Методика дослідження»* згідно діючих нормативних вимог традиційно присвячений методичним та методологічним особливостям здійснення дослідницької роботи на різних її етапах (с.40-49). Останній параграф тут власне є визначальним стосовно прийнятих методів дослідження та оптимальних передумов для прийняття практичних рішень, спрямованих на регенерацію ринкових площ.

Третій розділ *«Архітектурно-містобудівний розвиток ринкових площ історичних міст західного регіону України»* (с.50-87) має на меті упередити подальші два основних розділи аналітичними відомостями стосовно історичних обставин, соціальних передумов і особливостей історичного формування ринкових площ, а також щодо чинників і наслідків деструктивних процесів в цих міських осередках, що зумовили катастрофічні втрати їхньої архітектурної своєрідності у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст..

Четвертий розділ *«Теоретичні основи регенерації ринкових площ історичних міст західного регіону України»* (с. 88-131) є визначальним в даній праці і містить авторські теоретичні положення і головні засади їхньої

регенерації в напрямку створення передумов сталого розвитку таких міст. Особлива увага при цьому концентрується на пам'яткоохоронних аспектах такої діяльності з подальшою метою гармонізації цієї композиційно і функціонально найважливішої частини міського середовища.

П'ятий розділ *«Детермінація архітектурно-містобудівних рішень з регенерації ринкових площ історичних міст західного регіону України»* (с.132-153) є логічним завершенням викладу і обґрунтованою за своїм змістом спробою створити теоретичну модель такої регенерації, визначити дієвий алгоритм необхідних архітектурно-містобудівних рішень, а також визначити головні принципи їх прийняття та практичної реалізації.

Завершується дисертаційна праця змістовно сформульованими *висновками*, які підсумовують принципові результати роботи (с.154-157), підтверджують її теоретичну актуальність і практичну значимість.

Зміст дисертації, представленої до захисту, демонструє різнобічну обізнаність дослідниці з низкою попередніх розвідок спорідненої тематики, про що може свідчити перелік використаних праць вітчизняних та зарубіжних авторів, що нараховує 245 позицій (с.158-182), а також значний масив досліджуваних першоджерел з різних бібліотечних, музейних та архівних збірок.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в цілому не викликає сумнівів. Авторка послідовно дотримується обраної методики наукового пошуку і разом з тим враховує особливу урбаністичну специфіку об'єкту дослідження та формулює його предмет.

До суттєвих критеріїв *новизни* даного дослідження, на моє переконання, слід віднести багатоаспектне обґрунтування процесу регенерації ринкових площ поряд з формулюванням визначальних архітектурно-містобудівних принципів регенерації та, відповідно, – реабілітації ринкових площ західноукраїнських міст. При цьому йдеться не лише про локальну новизну аналітичних узагальнень і теоретичних положень, але й про створення

суттєвого масиву нового наукового матеріалу, який в майбутньому цілком може стати в нагоді як в подальших наукових дослідженнях, так і в практичних реставраційних роботах в історичних містах Закарпаття, Волині, Поділля, Галичини, і навіть центральної Наддніпрянщини.

Суттєве значення дисертаційного дослідження полягає також в можливостях його різнобічного використання в навчальному процесі вищих архітектурних та мистецьких шкіл по курсах історії української архітектури та містобудування, архітектурного проектування, реставрації, тощо.

Знайомство з публікаціями авторки по темі дисертації засвідчує, що вони як в кількісному відношенні (всього 11 статей, з них - 3 у фахових виданнях, 2 – в закордонних виданнях), так і в сенсі *повноти викладу* в них основних теоретичних положень дисертації цілком відповідають існуючим вимогам. До того ж ця робота протягом 2010-2015 років пройшла апробацію на 9 наукових конференціях, в тому числі 6 з них мали міжнародний статус.

При співставленні тексту дисертації та автореферату з точки зору *відповідності* останнього основним положенням і концептуальним висновкам самого дисертаційного дослідження розбіжностей не було виявлено.

Разом з тим, на мою думку, можна висловити ряд дискусійних *зауважень* стосовно змісту виконаної роботи, які, сподіваюся, стануть у нагоді в майбутніх працях авторки:

1. Думаю, що не варто було виносити в назву дисертації таку недостатньо конкретизовану територіально-географічну дефініцію як «західний регіон України», оскільки територія, охоплена дослідженням, фактично стосується лише трьох областей – Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської, тобто фактично історичної Галичини. Хоча заради об'єктивності слід відзначити, що з точки зору урбаністичного досвіду саме цей регіон і хронологічно, і змістовно є найбільш показовим в розрізі дисертаційної тематики.

2. Недостатньо виправданим є також спосіб подання ілюстративного матеріалу в тій частині роботи, яка визначена як «Додатки». По-перше це

ускладнює знайомство з роботою, а по-друге, напрацьований авторкою багатий і різнобічний графічний матеріал є самостійною, важливою і невід'ємною складовою частиною основного змісту роботи, а не «додатком» до неї.

3.3 попереднім зауваженням пов'язана відсутність формальних кореляції між текстовим та ілюстративним матеріалом. Лише в одному місці помічене покликання на конкретний рисунок (с.81).

4. Вважаю також, що в контексті теоретичного потрактування процесу відновлення втрачених ринкових для даної праці був би вельми корисним спеціальний термінологічний (понятійний) словник, в якому б були змістовно розведені споріднені, однак часто несумісні категорії (реконструкція, реабілітація, реставрація, ревалоризація, реновація, реанімація, тощо). Хоча з усіх «ре-формаційних» понять в даному контексті, можливо, обрано найбільш прийнятний відповідник тому явищу, яке потрактовується в цій дисертації.

Разом з тим очевидно, що вищезазначені зауваження стосуються фрагментарних, головню формальних недоліків чи то недоробок і тому, на моє переконання, не знижують в цілому достатньо позитивне враження від рецензованої дисертаційної роботи, котра без сумніву потребувала тривалої і наполегливої праці.

Варто також особливо наголосити, що ця дисертація є дуже відрадным явищем в сучасному українському архітектурознавстві з тієї точки зору, що в ній розглядається одне з «корінних» питань історичної урбаністики України. Такого характеру дослідження мають багатопланове, конструктивне значення для подальших досліджень історичних міст і, головне, для повернення цим містам їхньої автентичності.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, на моє глибоке переконання існують достатні підстави сформулювати принциповий висновок про те, що дана робота повністю *відповідає діючим вимогам*, є самостійною, завершеною працею, виконавиці якої вдалося отримати принципово нові, науково

обґрунтовані результати, котрі в своїй сукупності вирішують важливу наукову задачу щодо напрацювання принципових положень і головних засад архітектурної регенерації ринкових площ в західноукраїнських історичних містах з метою їхньої історико-культурної і функціональної реабілітації. А тому авторка цієї ґрунтовної праці Каплінська Мар'яна Василівна сповна заслуговує на присвоєння їй наукового ступеня кандидата архітектури.

Доктор архітектури, професор,
професор кафедри архітектури та середовищного
дизайну Національного університету
водного господарства та природокористування

П.А.Ричков

Підпис проф. Ричкова П.А. засвідчую:
Вчений секретар НУВГП

В.І.Давидчук

21 .05.2016 р.